

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

**ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE
ZAVAROVALNA POGODBA IN PREMOŽENJSKO ZAVAROVANJE**

GORDANA VUKOBRAD

IZJAVA

Študent/ka Gordana Vukobrad izjavljam, da sem avtor/ica te zaključne strokovne naloge, ki sem jo napisal/a pod mentorstvom dr. Mitje Kovača, in da dovolim njeno objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Portorožu, dne

Podpis: _____

KAZALO

UVOD.....	1
1 ZAVAROVALNA POGODBA	2
1.1 ZAVAROVALNA POGODBA V OBLIGACIJSKEM PRAVU.....	2
1.1.1 Zakonski viri.....	2
1.1.2 Avtonomni viri.....	2
1.2 SKLENITEV POGODBE.....	3
1.3 ZAČETEK VELJAVNOSTI ZAVAROVALNE POGODBE IN ZAČETEK JAMSTVA.....	4
1.4 OBLIKA ZAVAROVALNE POGODBE	4
1.5 DOBA TRAJANJA ZAVAROVALNE POGODBE.....	5
1.6 PLAČILO ZAVAROVALNE PREMIJE	5
1.7 PRENEHANJE VELJAVNOSTI ZAVAROVALNE POGODBE PRED DOGOVORJENIM ROKOM TRAJANJA	5
2 OBVEZNOSTI ZAVAROVALNICE	6
2.1 OBVEZNA VSEBINA ZAVAROVALNIH POGOJEV	7
2.2 OBVEŠČANJE ZAVAROVALCEV OB SKLENITVI ZAVAROVALNE POGODBE	7
2.3 OBVEŠČANJE ZAVAROVALCEV V ČASU TRAJANJA ZAVAROVALNE POGODBE	7
2.4 PLAČILO ZAVAROVALNINE	8
3 OBVEZNOSTI ZAVAROVALCA OZIROMA ZAVAROVANCA.....	8
3.1 PRIJAVA POMEMBNIH OKOLIŠČIN	8
3.2 PLAČILO PREMIJE IN JAMSTVO ZAVAROVALNICE	8
3.3 OBVEŠČILO O SPREMEMBAH NEVARNOSTI	9
4 TVEGANJE INSOLVENTNOSTI.....	9
4.1 VZROKI INSOLVENTNOSTI.....	10
4.2 POSLEDICE INSOLVENTNOSTI.....	10
4.3 NAČINI ZMANJŠEVANJA TVEGANJA INSOLVENTNOSTI.....	11
5 PREMOŽENJSKO ZAVAROVANJE	12
5.1 SPLOŠNI POGOJI ZA ZAVAROVANJE PREMOŽENJA	12
5.1.1 Sklenitev zavarovalne pogodbe	12
5.1.2 Smisel zavarovanja premoženja	13
5.1.3 Ekonomska analiza zavarovanja	13
5.1.4 Namen premoženjskega zavarovanja	15
5.1.5 Premijska sestava premoženjskih zavarovanj	16
6 VLOMSKO ZAVAROVANJE.....	16
6.1 VLOGA VAROVANJA PREMOŽENJA IN PREVENTIVNEGA DELOVANJA	16
6.2 SPLOŠNI POGOJI VLOMSKEGA ZAVAROVANJA	17
6.3 UČINKOVITO ZAVAROVANJE OZIROMA VAROVANJE ZA PRIMER VLOMA	19
SKLEP	21
LITERATURA IN VIRI.....	22

UVOD

Z zavarovalništvom se srečujemo vedno in povsod, ob rojstvu, ob smrti, doma, na delu, v času bolezni in celo na počitnicah. Brez zavarovalništva si danes življenje le težko predstavljamo (Bijelić, 1998, str. 3-4).

Moja zaključna strokovna naloga obravnava zavarovalno pogodbo in premoženjsko zavarovanje.

Izhodišče zavarovanja sta nevarnost in iz nje izhajajoča potreba po gospodarski varnosti pravnih in drugih oseb. Ogroženost oseb in njihovega premoženja zaradi prisotnosti številnih nevarnosti, terja, da se pravne in fizične osebe zavarujejo pred gospodarsko škodljivimi posledicami raznih nevarnosti. Torej, da si na podlagi sklenitve zavarovalnih pogodb zagotovijo nujno potrebno ekonomsko varnost.

S svojo zaključno strokovno nalogo sem na splošno predstavila zavarovalno pogodbo in premoženjsko zavarovanje. Opisala sem sestavne dele zavarovalne pogodbe, obveznosti, ki iz nje izhajajo za zavarovalnico in zavarovanca. Nato sem opisala še problem insolventnosti, ter kakšni so vzroki in posledice, ter kakšni so načini zmanjševanja tveganja insolventnosti. Izbrala sem vlomsko zavarovanje kot eno izmed premoženjskih zavarovanj in ga podrobneje opisala.

V prvem delu je predstavljena zavarovalna pogodba, njene bistvene sestavine, kako sploh pride do sklenitve zavarovalne pogodbe, kdaj začne zavarovalna pogodba veljati in kdaj se prične jamstvo, kako dolga je doba trajanja zavarovalne pogodbe. Nato sledijo obveznosti zavarovalnice in obveznosti zavarovanca, tukaj so opisane obveznosti zavarovalnice, da izplača dogovorjeno premijo v primeru škodnega dogodka in sestavi ustrezne splošne pogoje. Obveznosti zavarovalca, da obvešča zavarovalnico o pomembnih dogodkih in plačuje dogovorjeno premijo.

Pri tveganju insolventnosti sem opisala vzroke in posledice insolventnosti, ter načine zmanjševanja insolventnosti.

Zavarovalna vrsta vlomsko zavarovanje je ena izmed oblik premoženjskega zavarovanja. Z vlomskim zavarovanjem lahko zavarovanec zmanjša škodo, ki bi mu bila lahko povzročena, hkrati pa se poveča osebni občutek varnosti. Zavarovanje za nevarnost vloma in ropa se včasih pojavlja kot samostojna zavarovalna vrsta, velikokrat pa znotraj obsežnejših premoženjskih zavarovalnih vrst, kot je npr. zavarovanje stanovanjskih nepremičnin.

V sklepu pa sem na kratko povzela, kaj je bistvo moje zaključne strokovne naloge in kaj je pomembno pri sklepanju zavarovalne pogodbe za zavarovalnico in kaj za zavarovanca. Kako obvaruje pred vlomom in kako zavarovalnica lahko zmanjša tveganje insolventnosti.

1 ZAVAROVALNA POGODBA

1.1 Zavarovalna pogodba v obligacijskem pravu

Zavarovalna pogodba (*insurance contract*) je največkrat definirana kot pogodba, s katero se zavarovalec zaveže, da bo plačal premijo, zavarovatelj pa, da mu bo v primeru nastopa škodnega dogodka plačal zavarovalnino. V 921. členu Obligacijskega zakonika (v nadaljevanju OZ), Uradni list RS, št. 83/01, lahko najdemo definicijo zavarovalne pogodbe kot pogodbe, s katero se zavarovalec zavezuje, da bo, če se zgodi dogodek, ki predstavlja zavarovalni primer, izplačala zavarovancu ali nekomu tretjemu zavarovalnino ali odškodnino ali storila kaj drugega (Pavliha&Simoniti, 2007, str. 155).

1.1.1 Zakonski viri

Poglavitni pravni vir, ki ureja pogodbeno razmerje med strankama, je Obligacijski zakonik (v nadaljevanju OZ), Uradni list RS, št. 83/01. Zakon ureja zavarovanje v treh oddelkih, in sicer v poglavju z naslovom Zavarovalna pogodba, od 921. do 989. člena. V prvem oddelku so splošne določbe, ki so skupne vsem zavarovalnim vrstam, tako premoženjskemu kot osebnemu zavarovanju, razen izjem, ki so posebej navedene. V drugem oddelku so določbe, ki so namenjene premoženjskemu zavarovanju, v tretjem pa so določbe o osebnem zavarovanju. Drugi zakonski viri, ki posredno urejajo pogodbeno zavarovalno pravo, so Zakon o zavarovalništvu, Uradni list RS, št. 13/00, Zakon o varstvu potrošnikov, Uradni list RS, št. 20/98 in davčni predpisi, kot so Zakon o davku od zavarovalnih poslov, Uradni list RS št. 57/99, Zakon o dohodnini, Uradni list RS, št. 80/04 (Budimir, 2008, str. 77).

1.1.2 Avtonomni viri

Poleg zakonskih predpisov pa imamo na drugi strani tudi avtonomne vire prava v obliki zavarovalnih pogojev. Avtonomni viri, ki jih ustvarjajo zavarovalnice, ne smejo nasprotovati pravu, ki ga je ustvaril zakonodajalec, temveč ga morajo le dopolnjevati, saj v nasprotnem primeru nimajo pravnega pomena. Torej poleg zakonskih in podzakonskih predpisov uvrščamo med vire pogodbenega zavarovalnega prava tudi zavarovalne pogoje posameznih zavarovalnic. Ločimo splošne in posebne zavarovalne pogoje. Splošni zavarovalni pogoji urejajo običajno eno, lahko pa tudi več zavarovalnih vrst. S posebnimi pogoji pa se ponavadi urejajo posebnosti znotraj zavarovalne vrste, bodisi da te posebnosti zadevajo predmet ali posebno dodatno nevarnost. V zavarovalnih pogojih so vsebovane vse določbe o nevarnostih, ki so zavarovane z določenim zavarovanjem, nadalje o zavarovalnem predmetu, o obveznostih sklenitelja zavarovanja, o ugotavljanju škode in o določitvi zavarovalnine. To je tudi razlog, zaradi katerega splošne zavarovalne pogoje štejemo med vire zavarovalnega prava. Obligacijski zakonik v poglavju o zavarovalni pogodbi glede zavarovalnih pogojev določa, da so z njimi lahko določeni primeri, pri katerih nastane pogodbeno razmerje iz

zavarovanja s samim plačilom premije. Polica je dokazna listina o tem, da je bila sklenjena zavarovalna pogodba (Budimir, 2008, str. 78).

1.2 Sklenitev pogodbe

Zavarovalna pogodba je sklenjena, ko poslovno sposobni stranki dosežeta soglasje glede bistvenih sestavin pogodbe. Stranki pogodbe morata biti poslovno sposobni in imeti morata voljo. V nekaterih primerih mora biti izjava volje podana v posebni obliki. Predmet pogodbe mora biti v skladu z določili OZ, Uradni list RS, št. 83/01, mogoč, dopusten, določen ali vsaj določljiv, prav tako pa mora imeti zavarovalna pogodba dopustno podlago. Iz določil OZ, Uradni list RS, št. 83/01, ni povsem jasno, v kakšni obliki mora biti zavarovalna pogodba sklenjena, ko pogodbeni stranki podpišeta zavarovalno polico ali potrdilo o kritju. Iz tega je mogoče sklepati, da se za zavarovalno pogodbo zahteva pisna oblika (Budimir, 2008, str. 95). Zakon dopušča dve izjemi od navedenega načela, in sicer je zavarovalno pogodbo mogoče skleniti na podlagi molka zavarovalnice po preteku osem oziroma tridesetdnevnega roka po prejemu pisne ponudbe zavarovalca ali pa s plačilom premije, če je to dogovorjeno z zavarovalnimi pogoji (Pavliha & Simoniti, 2007, str. 157).

Prva izjema se torej kaže v možnosti, da je zavarovalna pogodba lahko sklenjena molče, torej brez posebne oblike. Pri sklepanju zavarovalnih pogodb namreč nastopa v vlogi ponudnika morebitni zavarovalec, ki mora zavarovalnici poslati pisno ponudbo za sklenitev zavarovanja. Izjemoma bo v vlogi ponudnika nastopila zavarovalnica, če bo šlo za sklepanje povsem poenotenih pogodb v večjem številu in bo zavarovalnica predlagala, kateri riziko bo zavarovala in za kakšno vsoto. Čeprav predpisi in zavarovalni pogoji ne določajo vsebine ponudbe, bi ta morala vsebovati nevarnosti, zoper katere se želi zavarovati zavarovalec, zavarovalno vrednost in zavarovalno vsoto, zavarovalni kraj, začetek in konec jamčenja zavarovalnice, zavarovalno premijo, za čigav račun se sklepajo zavarovanja, podatke o morebitni zastavni pravici na zavarovani stvari, franšizo in čas sklenitve pogodbe. Ponudba veže zavarovalca osem dni od dneva, ko je prispela v zavarovalnico. Zavarovalnica lahko ponudbo sprejme ali odkloni, kar pomeni, da nima kontrahirne dolžnosti, razen pri obveznih zavarovanjih, če se z njimi ukvarja. Če se ponudba ne odmika od glavnih zavarovalnih pogojev in jo zavarovalnica v tem roku ne odkloni, se šteje, da je ponudbo sprejela in da je pogodba sklenjena takrat, ko je ponudba prispela k zavarovalnici (Pavliha & Simoniti, 2007, str. 158). Zakon dovoljuje tudi drugo izjemo od načela pisnosti, saj so v zavarovalnih pogojih prav tako lahko določeni primeri, v katerih nastane pogodbeno razmerje zgolj s plačilom premije, torej brez pisne oblike. Zavarovalnica običajno pooblasti svoje zavarovalne zastopnike¹, da v njenem imenu in na njen račun sklepajo zavarovalne pogodbe, jih spreminjajo, podaljšujejo, izdajajo zavarovalne police, pobirajo premije ter sprejemajo izjave,

¹ Podrobneje glej Cummins, David and Neil A. Doherty, "The Economics of Insurance Intermediaries", *Journal of Risk and Insurance*, 2006.

ki so naslovljene na zavarovalnico². Takšno pooblastilo je splošno, lahko pa je tudi omejeno, pri čemer bo takšna omejitev nepomembna, če zanjo ni vedel zavarovalec (Pavliha & Simoniti, 2007, str. 158).

1.3 Začetek veljavnosti zavarovalne pogodbe in začetek jamstva

Sama sklenitev zavarovalne pogodbe ne pomeni tudi začetka zavarovalnega kritja. Ločimo formalni začetek zavarovanja, ki ni enak materialnemu začetku. Formalni začetek zavarovanja začne teči v trenutku sklenitve zavarovalne pogodbe, medtem ko imenujejo materialni začetek zavarovanja trenutek plačila zavarovalne premije. Ponavadi začne teči obveznost zavarovalnice, da izplača v pogodbi določeno zavarovalno vsoto, naslednji dan po vplačilu premije. Možen pa je tudi dogovor, da če plačilo premije zapade ob sklenitvi pogodbe, začne teči obveznost zavarovalnice, da izplača v pogodbi določeno zavarovalnino, na dan, ki je določen s pogodbo. Vendar pa mora tu upoštevati določilo prvega odstavka 937. člena Obligacijskega zakonika, Uradni list RS, št 83/01, da zavarovalna pogodba učinkuje od 24. ure dneva, ki je v zavarovalni polici označen kot dan začetka zavarovanja, dejansko je to ob 0.00 naslednjega dne. Materialni začetek zavarovanja je opredeljen s prevzetim rizikom (Pavliha & Simoniti, 2007, str. 163).

1.4 Oblika zavarovalne pogodbe

V teoriji je sporno, ali mora biti zavarovalna pogodba pisna, tj. sklenjena v formalni obliki, ali je lahko tudi brezoblična. Sama polica po mnenju večine avtorjev s področja zavarovalnega prava ni pogodba. Je lahko le dokazno sredstvo, ki dokazuje obstoj zavarovalne pogodbe. S polico zavarovalnica potrdi sprejem ponudbe. Ponudba je v tem smislu zgolj legitimacijski papir. Vsebuje le del podatkov, ki jih vsebuje zavarovalna pogodba. Druga njena vsebina pa izhaja iz splošnih pogojev, ki tvorijo njen siceršnji sestavni del (Ivanjko, 1999, str. 128).

Pri sklepanju pogodbe v zavarovalstvu po zavarovalnih pogojih kot tudi pri drugih poslih, kjer se pogodba sklepa na podlagi splošnih pogojev, se delno odstopa od znanega načela obligacijskega prava, da je vsaka pogodba sklenjena v skladu s tistim, kar je bilo dogovorjeno, napisano in o čemer se je govorilo. Če želi namreč zavarovanec skleniti pogodbo, mora sprejeti pogoje, in sicer takšne, kot so. Pri zavarovanju je le redko mogoče, da bi se vsebina pogojev sporazumno spremenila, kar velja zlasti glede časa začetka jamstva, pokritja določenih posebnih nevarnosti in podobno. Splošni pogoji morajo biti pisni. Poleg police in splošnih pogojev imamo pri zavarovalnem razmerju več drugih listin, kot so listine pokritja, pismena ponudba, ocenitev rizika, tarife, dopolnilna plačila itd. Pogodbo tvori celotno razmerje med zavarovalnico in zavarovancem z vsemi obveznostmi in dolžnostmi,

²Podrobneje glej Vandenberghe, Ann-Sophie and Hanneke Luth.« Protecting Consumers Against Mis-selling», Rotterdam Institute of Law and Economics, 2009.

medtem ko so listine (polica, list pokritja, splošni pogoji, tarife, ceniki) le dokazila o obstoju pogodbe in o njeni vsebini (Ivanjko, 1999, str. 129).

1.5 Doba trajanja zavarovalne pogodbe

V zavarovalni pogodbi se lahko določi doba trajanja zavarovalne pogodbe. Pravilniki določajo, da preneha zavarovanje (to je jamstvo zavarovalnice) ob 24. uri tistega dne, ki je v polici naveden kot dan prenehanja zavarovanja. Lahko pa se zavarovanje sklene tudi tako, da se v polici določi le začetek zavarovanja. V tem primeru je zavarovanje sklenjeno za nedoločen čas. Pravilniki večine vrst zavarovanj določajo, da se tako zavarovanje nadaljuje iz leta v leto, dokler katera od pogodbenih strank vsaj tri mesece pred koncem tekočega zavarovalnega leta pisno ne obvesti druge stranke, da zavarovane pogodbe ne želi nadaljevati (Požar, 1963, str. 58).

1.6 Plačilo zavarovalne premije

S plačilom premije nastopi začetek zavarovalnega kritja. Če je dogovorjeno, da se premija plača enkrat oziroma enkratno, jo je treba plačati ob sklenitvi zavarovalne pogodbe. V sami zavarovalni pogodbi se pogodbeni stranki dogovorita, da premija zapade v plačilo v dogovorjenih rokih. Premija se praviloma plačuje vnaprej. Zavarovalna premija se plačuje v kraju, v katerem ima zavarovalec sedež oziroma stalno prebivališče. Vendar pa je to določilo dispozitivno, zato lahko zavarovalna pogodba določi tudi kakšen drug kraj plačila (936. člen OZ, Uradni list RS, št. 83/01). Zavarovalec mora torej v času trajanja zavarovanja plačevati zavarovalno premijo. Zavarovalnica pa lahko sprejme premijo od vsakogar, ki ima za to plačilo pravni interes. Posledice neplačila premije ne nastopijo avtomatično, ampak šele po preteku tridesetih dni, šteto od vročitve priporočenega pisma zavarovalnice zavarovalcu, preden ne preteče trideset dni od zapadlosti premije. Zavarovalna pogodba preneha veljati po samem zakonu, če premija ni plačana v letu dni od njene zapadlosti (937. člen OZ, Uradni list RS, št. 83/01).

1.7 Prenehanje veljavnosti zavarovalne pogodbe pred dogovorjenim rokom trajanja

Zavarovalna pogodba ugasne z iztekom zavarovanja. Lahko pa pogodba preneha veljati še v času trajanja iz različnih razlogov: popolnega uničenja zavarovanega premoženja (do tal pogorela hiša, popolnoma uničeno motorno vozilo), smrti zavarovanca, ničnosti pogodbe, povečanje nevarnosti, nesolventnosti sklenitelja zavarovanja... Dolgoročna zavarovanja veljajo za nedoločen čas in se avtomatično podaljšujejo letno, vsaka izmed pogodbenih strank lahko zavarovalno pogodbo odpove pisno s trimesečnim odpovednim rokom pred iztekom tekočega zavarovalnega leta. Če pa je pogodba sklenjena za določen čas (npr. 10 let), jo lahko

vsaka izmed pogodbenih strank pisno odpove po izteku te dobe s šestmesečnim odpovednim rokom (Pucelj, 1990, str. 31).

Če se je v času veljavnosti zavarovalne pogodbe zavarovano tveganje izredno poveča, lahko zavarovalnica pogodbo odpove glede na dejstvo, da zavarovanja sploh ne bi sklenila. Sklenitelj zavarovanja pa lahko odpove zavarovalno pogodbo v primeru, če zavarovalnica ne zniža premije zaradi zmanjšanja rizika. Zahtevke za znižanje premije mora postaviti sklenitelj zavarovanja (Pucelj, 1990, str. 32).

Z odpovedjo preneha veljati zavarovalna pogodba še v naslednjih primerih:

- Če sklenitelj zavarovanja ni posredno točnih podatkov za pravilno oceno rizika, jo lahko odpove zavarovalnica.
- S prodajo zavarovanega predmeta preneha veljati pogodba z odpovednim rokom 15 dne.
- Pogodba lahko preneha veljati zaradi stečaja zavarovanca.

Po samem zakonu preneha veljati zavarovalna pogodba:

- Če je sklenitelj zavarovanja poslal zavarovalnici netočen podatke o riziku in kasneje zavarovalnica ugotovi, da bi morala biti premija večja glede na pravilno oceno rizika. Zavarovalnica odpove pogodbo ali pa predloži sklenitelju zavarovanja večjo premijo glede na večji riziko. Če sklenitelj zavarovanja ne sprejme predloga zavarovalnice, preneha veljati pogodba po zakonu v roku 14 dni po prejemu predloga. (Pucelj, 1990, str. 33). Če sklenitelj zavarovanja ne plača dospele premije v roku 30 dni do dneva, ko mu je bilo priporočenim pismom zavarovalnice sporočeno o dospelosti premije.
- V vsakem primeru pa preneha veljavnost pogodbe po zakonu, če premija ni plačana v enem letu od dneva dospelosti, razen za življenjska zavarovanja. (Pucelj, 1990, str. 33).

Zavarovalna pogodba je nična v naslednjih primerih:

- če je bil zavarovani predmet uničen pred začetkom sklenitve pogodbe
- če je dal sklenitelj zavarovanja zavarovalnici netočen podatke o riziku.

Ničnost pogodbe učinkuje od dneva sklenitve zavarovanja, obravnava se, kot da pogodba ni bila sklenjena.

Razveljavitev zavarovalne pogodbe:

Razveljavitev pogodbe lahko zahteva zavarovalnica v primeru, da sklenitelj zavarovanja na prevaro sklene zavarovanje z večjim zneskom od dejanske vrednosti zavarovanega predmeta (Pucelj, 1990, str. 34).

2 OBVEZNOSTI ZAVAROVALNICE

Zavarovalnica mora:

- pripraviti zavarovalne pogoje v skladu s predpisi;
- pri sklenitvi pogodbe obvestiti zavarovalca o predpisanih podatkih;
- zagotavljati gospodarsko varnost zavarovalca z izravnavanjem nevarnosti;

- med trajanjem pogodbe obveščati zavarovalca o predpisanih podatkih;
- po nastanku zavarovalnega primera plačati zavarovalnino.

Zavarovalnica mora pri svojem poslovanju nastopati kot dober gospodar, če je v njeni moči, je prav tako dolžna preprečiti nastanek nevarnosti oziroma zmanjšati škodljive posledice (Pavliha & Simoniti, 2007, str. 165).

2.1 Obvezna vsebina zavarovalnih pogojev

Nekoliko nenavadno je, da lahko nekatere obligacijske določbe o zavarovalni pogodbi najdemo v Zakonu o zavarovalništvu, Uradni list RS, št. 13/00, ki je sicer izrazito statusno-pravne in finančno-pravne narave. V 83. členu tega zakona so namreč predpisane obvezne sestavine zavarovalne pogodbe, če zavarovanje krije nevarnosti v Republiki Sloveniji. Po Zakonu o zavarovalništvu, Uradni list RS, št. 13/00 mora zavarovalna pogodba vsebovati: določila o dogodkih, z nastopom katerih nastane obveznost zavarovalnice, način izpolnitve, obseg in dospelost obveznosti zavarovalnice, določitev in plačilo premije, kakor tudi določila o pravnih posledicah, če premija ni plačana, trajanje zavarovalne pogodbe, določila o izgubi zahtevkov iz zavarovalne pogodbe v primeru zamujenih rokov. Navedena pogodbeno določila lahko odstopajo od splošnih pogojev v škodo zavarovanca samo, če so za to podani razlogi, ki so utemeljeni glede na predmet zavarovanja in če je zavarovanec v takšno dostopanje izrecno pisno privolil (Pavliha & Simoniti, 2007, str. 165).

2.2 Obveščanje zavarovalcev ob sklenitvi zavarovalne pogodbe

Naslednja obligacijsko-pravna določba Zakona o zavarovalništvu, Uradni list RS, št. 13/00, se nanaša na obveščanje zavarovalcev ob sklenitvi zavarovalne pogodbe. Kadar je zavarovalec fizična oseba, ga mora zavarovalnica ob sklenitvi zavarovalne pogodbe s pisnim obvestilo seznaniti z naslednjimi podatki: sedežem in naslovom zavarovalnice ter podružnice, prek katere se sklepa zavarovalna pogodba, splošnimi zavarovalnimi pogoji, načinom izpolnitve, obsegom in dospelostjo obveznosti zavarovalnice, trajanjem zavarovalne pogodbe, višino premije, višino prispevkov, rokom, v katerem ponudnika veže ponudba, pravico do preklica oziroma odstopa, nazivom in naslovom nadzornega organa, ki je pristojen za nadzor nad zavarovalnico in na katerega je mogoče nasloviti pritožbe zoper zavarovalnico (Pavliha & Simoniti, 2007, str. 166).

2.3 Obveščanje zavarovalcev v času trajanja zavarovalne pogodbe

Zakon o zavarovalništvu, Uradni list RS, št. 13/00, prav tako predpisuje obveznost zavarovalnice, da obvešča zavarovalce v času trajanja zavarovalne pogodbe o: spremembi sedeža in naslova zavarovalnice, o vseh spremembah podatkov, ki se nanašajo na zavarovalno pogodbo (Pavliha & Simoniti, 2007, str. 167).

2.4 Plačilo zavarovalnine

Čeprav smo večkrat poudarili, da je temeljna obveznost zavarovalnice ustvarjanje gospodarske varnosti z izravnavanjem nevarnosti, se ta obveznost dejansko uresniči šele po nastanku zavarovalnega primera s plačilom zavarovalnine. Če torej nastane zavarovalni primer, mora zavarovalnica izplačati zavarovalnino ali v pogodbi določeno vsoto, in sicer v dogovorjenem roku, ki ne sme biti daljši od 14 dni, šteto od dneva, ko je bila obveščena o zavarovalnem primeru (Pavliha & Simoniti, 2007, str. 168).

3 OBVEZNOSTI ZAVAROVALCA OZIROMA ZAVAROVANCA

Pred sklenitvijo zavarovalne pogodbe in med njenim trajanjem mora zavarovalec ukreniti naslednje:

- prijaviti okoliščine, ki so pomembne za ocenitev nevarnosti;
- plačati premijo;
- obvestiti zavarovalnico o spremembah nevarnosti.

3.1 Prijava pomembnih okoliščin

Ko zavarovalec sklepa zavarovalno pogodbo, mora zavarovalnici sporočiti vse okoliščine, ki so pomembne za ocenitev nevarnosti in so mu znane ali mu niso mogle ostati neznane. V praksi zavarovalnice pogosto pripravijo posebne vprašalnike, na katere morajo odgovoriti morebitni zavarovalci in na podlagi katerih izračunajo premijo. S takšnim pristopom je mogoče preprečiti spore o tem, katera dejstva oziroma okoliščine so pomembne za zavarovalnico in katera za zavarovalca. Če zavarovalec namenoma neresnično prijavi ali zamolči okoliščine, zaradi katere zavarovalnica nebi sklenila pogodbe, če bi jo poznala v pravi luči, lahko zavarovalnica zahteva razveljavitev pogodbe v treh mesecih od dneva, ko je izvedela za neresničnost oziroma zamolčanje podatka. V tem primeru obdrži že plačano premijo ter lahko zahteva plačilo premije za zavarovalno dobo, v kateri zahteva razveljavitev pogodbe (Pavliha & Simoniti, 2007, str. 162).

3.2 Plačilo premije in jamstvo zavarovalnice

Temeljna dolžnost zavarovalca je, da zavarovalnici plača dogovorjeno premijo, in sicer v kraju, kjer ima sedež oziroma stalno prebivališče, če ni v pogodbi določen drug kraj. Če je dogovorjeno obročno plačevanje, mora izvršiti svojo obveznost ob dogovorjenih rokih, če pa je treba premijo plačati v enem znesku, jo mora plačati po sklenitvi pogodbe. Zavarovalnica je dolžna sprejeti premijo od vsakogar, kdor ima za to plačilo pravni interes (Budimir, 2008, str. 100).

3.3 Obvestilo o spremembah nevarnosti

Vsekakor bi obveznost zavarovalca glede prijave nevarnostnih okoliščin ob sklenitvi zavarovalne pogodbe izgubile pomen, če ne bi bilo obveznosti glede obveščanja zavarovalnice o vsaki spremembi okoliščin, ki utegnejo biti pomembne za ocenitev nevarnosti. Če je zavarovalec v dvomu o pomenu neke okoliščine, je dolžan tudi o taki okoliščini poročati (Budimir, 2008, str. 101).

4 TVEGANJE INSOLVENTNOSTI

Zavarovalništvo je tvegana dejavnost, zato zahteva kakovostno upravljanje s tveganji (*risk management*). Izraz upravljanje s tveganji je Robert A. Rennie ponazoril tako: »Upravljalci s tveganji v korporacijah morajo postati specialisti za analiziranje, merjenje in distribuiranje poslovnih tveganj, in sicer tako, da bodo doseženi cilji zmanjševanja tveganja družbe. Ocena tveganja upravljalcev s tveganji mora biti integralni del vhodnih informacij za upravo družbe, ki jih uporablja pred odločitvijo o novitetah in širitvah.«³ Iz te opredelitve sledi:

- da mora imeti družba za cilj zmanjševati tveganja,
- da je treba imeti upravljalce s tveganji (risk managerje),
- da mora uprava izsledke upravljalcev s tveganji uporabljati pri svojih odločitvah.

V slovenskem zavarovalništvu je upravljanje s tveganji še vedno omejeno predvsem na problem solventnosti. Celovito obvladovanje tveganja pomeni obvladovanje dolgoročne plačilne sposobnosti oz. solventnosti (*solvency risk*) (Bugarija, 2005, str. 160). Solventnost lahko poenostavljeno opredelimo kot lastni kapital zavarovalnice, kar je v bistvu razlika med njenimi sredstvi in obveznostmi. Ta kapital je zavarovalnici potreben, da lahko nadomesti neskladnost med dejanskimi in pričakovanimi izdatki in donosi. Čeprav se ceno naložb in obveznosti ugotavljajo z aktuarskimi izračuni in na podlagi statističnih podatkov, ni nujno, da zadoščajo za kritje možnih obveznosti zavarovalnice. Zato je nujno oblikovanje dodatnih sredstev za kritje nepričakovanih izgub, kar je naloga meje solventnosti. Ta mora zagotoviti nemoteno poslovanje zavarovalnice ob napačno ocenjenih tveganjih ali tveganjih, ki jih ni možno vnaprej kvantificirati oz. ni možen takojšnji odziv na tveganja, ki so krita z rezervacijami. V primeru, da tudi s tem kapitalom ne pokrije vseh obveznosti, zavarovalnica postane insolventna. Tako bi morale zavarovalnice same, še bolj pa zavarovalni nadzorniki, zgodaj ugotavljati probleme in s pravočasnim ukrepanjem preprečevati insolventnost, ki ima lahko zaradi globalno liberaliziranih finančnih trgov širše posledice.

Zakon o zavarovalništvu, Uradni list RS, št. 109/2006 v 104. členu solventnost opredeli kot zahtevo, da je zavarovalnica trajno sposobna izpolnjevati svoje obveznosti. Enako opredelitev solventnosti v 5. členu podaja tudi Zakon o finančnem poslovanju podjetij, Uradni list RS, št. 54/1999. Na podlagi 12. člena pa lahko opredelim insolventnost kot dolžnikovo nesposobnost pravočasno izpolnjevati v plačilo zapadle obveznosti (nelikvidnost) in njegovo nezmožnost,

³ Rennie A. Robert : The Measurement of Risk. London: Journal of Insurance, March 1961.

da jo v dveh mesecih od nastanka z ustreznimi ukrepi odpravi. Tako je mogoče razumeti, da govorimo o insolventnosti, če podjetje dva meseca ni možno pokrivati zapadlih obveznosti. V tem primeru mora uprava pristojnemu sodišču predlagati začetek stečajnega postopka⁴.

4.1 Vzroki insolventnosti

Kljub temu, da v Sloveniji do danes ni bilo insolventne nobene zavarovalnice, so bila do začetka uveljavitve zakona o zavarovalnicah konec leta 1994 naložbena tveganja v Sloveniji izredno velika. Zelo malo rezervacij je bilo »varno« naloženih v državnih papirjih ali bankah. Posledice so bile katastrofalne, saj je bilo v letih 1989-1996 odpisanih okrog 40% naložb iz rezervacij. Ta tveganja so bila v tistem obdobju mnogo večja kot tveganja pri sklepanju zavarovanj, ki pa so bila pri nekaterih zavarovalnih vrstah tudi velika. Posebno tvegano sklepanje zavarovanj je v začetku 90-ih let obstajalo pri kreditnih zavarovanjih, pri katerih je zavarovanjih, pri katerih je država do pomladi 1999 urejala premijo, na to precej nizko osnovo pa so zavarovalnice pogosto dajale še »konkurenčne popuste«. Po velikih popravkih in odpisih naložb ter vedno boljši usklajenosti naložb z zakonskimi zahtevami, se je po letu 1996 začelo naložbeno tveganje v Sloveniji hitro zmanjševati (Gorišek, 2000, str. 11-12).

Vse bolj dinamično in hitro spreminjajoče okolje (družbeno, poslovno, naravno, politično, tehnološko), razdeljevanje vplivnih območij sveta med gospodarskimi supersilami in s tem povezanimi napetostmi, kompleksnost globaliziranega poslovnega okolja zaznamovanega z združitvami in prevzemi, nestanovitnost investicijskega okolja poudarjena s korporacijskimi škandali, nestanovitnost v smislu varnosti po terorističnem napadu leta 2001, večje število naravnih nesreč, vse večja koncentracija zavarovanj, premoženja in ljudi, pojav novih tehnologij, nevarnosti in bolezni, rast odškodnin iz naslova odgovornostnih zavarovanj ter vplivi delovanja človeka na spremembe naravnega okolja, ki se odražajo v številnih ekstremnih vremenskih pojavih, kažejo na to, da bodo zavarovalna tveganja v bodoče še v obdobju cvetočih kapitalskih odnosov prevečkrat pozabljeno. Le tako bodo lahko ostale dolgoročno plačilno sposobne (Torkar, 2008, str. 13).

4.2 Posledice insolventnosti

Posledice insolventnosti v zavarovalništvu se pojavljajo predvsem na treh ravneh: za zavarovance, za lastnike zavarovalnic in za finančni sistem države (Gorišek, 2000, str. 13-14). Zavarovanci, še posebej fizične osebe in gospodinjstva, s svojimi informacijami in znanjem, ne morejo preverjati bonitetne ocene zavarovalnic in realnosti njihovih finančnih izkazov. Verjeti morajo obljubam. Zato so fizične osebe in gospodinjstva brez lastne krivde še posebej prizadete zaradi insolventnosti zavarovalnic. To velja predvsem za odgovornostna in

⁴ Podrobneje glej: Chandler J. Seth: Insurance Regulation: University of Houston Law Centre, 1999.

življenjska zavarovanja. V bistvu se fizične osebe in gospodinjstva lahko zanašajo le na državno zakonodajo in uspešnost vodenja državnega nadzora. Pri lastnikih zavarovalnic insolventnost povzroči vsaj delno izgubo kapitala, odvisno od stopnje insolventnosti, ki v skrajnem primeru pripelje do stečaja. Milejša kazen je delno razvrednotenje delnic prvotnih lastnikov zaradi spojitve ali prevzema s strani druge zavarovalnice. Pri tem ima pomembno vlogo ocena dobrega imena posamezne zavarovalnice, ki je v veliki meri odvisna od ohranjanja tržnih deležev prizadete zavarovalnice v novi sanirani obliki organizacije. Zelo negativen je vpliv insolventnosti in stečajev v zavarovalništvu na zaupanje v delovanje celotnega finančnega sistema. Ljudje s stečaji občutek varnosti in verodostojnosti pri zavarovalnih poslih in varčevalnih pogodbah ter zaupanje v državno zakonodajo oz. finančni nadzor (Torkar, 2008, str. 13).

4.3 Načini zmanjševanja tveganja insolventnosti

Zavarovalnice lahko zmanjšajo tveganje insolventnosti ali pridobijo potreben kapital za doseganje določene ravni solventnosti na naslednje načine (Harrington & Niehaus, 1999, str. 91):

- z izdajo dodatnih delnic in nadaljnjim investitanjem,
- z diverzifikacijo zavarovalnih in naložbenih tveganj,
- s pozavarovanjem.

Za zagotavljanje trajnega izpolnjevanja obveznosti morajo imeti zavarovalnice na voljo določen obseg kapitala, s katerim pri plačevanju obveznosti pokrijejo morebitni primanjkljaj, če so prihodki od premij in investicij manjši od obveznosti. V kolikor kapital zavarovalnice ne zadošča za pokritje vseh njenih obveznosti, postane insolventna. Z izdajo dodatnih delnic zavarovalnica pridobi dodatni kapital ter s tem zmanjša tveganje insolventnosti. Dodatni kapital naprej investira, prihodki od naložb pa prav tako pomenijo pomemben dodatek za pokritje morebitnega primanjkljaja. Delničarji zavarovalnice odobravajo zmanjšanje tveganja insolventnosti iz dveh razlogov (Harrington & Niehaus, 1999, str. 79):

- doseganje višjih prihodkov iz naslova zavarovalnih premij,
- zaščita pred izgubo specifičnega zavarovalniškega premoženja – franšizne vrednosti oz. dobrega imena (*franchise value; goodwill*).

V primeru dobre obveščenosti lastnikov zavarovalnih polic o tveganju insolventnosti zavarovalnice, ji bodo le-ti nadalje nenaklonjeni, če ne bo izdala dodatnih delnic. Dobro informirani zavarovanci so tudi pripravljeni plačati višje premije, če tveganje insolventnosti manjše. Vse to pa pomeni, da so zavarovalnice motivirane v smeri obdržanja kapitala, saj se jim bodo tako prihodki iz premij povečali. Glavni razlog za obdržanje kapitala pa je zaščita pred izgubo specifičnega premoženja. Dobro ime predstavlja pripravljenost investorjev, da plačajo več od notranje vrednosti zavarovalnice; zaradi domnevne sposobnosti zavarovalnice za pridobivanje novih zavarovalnih poslov (npr. prepoznavna blagovna znamka, dobri odnosi

z zavarovanci, posredniki in človeški viri na splošno) ter ostalih pričakovanih koristi v prihodnosti (npr. izobraževanje zaposlenih, raziskave trga) (Simpson & Wells, 2000, str. 27). Zavarovalnice dosežejo učinke diverzifikacije tudi preko prenosa dela tveganja drugi zavarovalnici – kot sozavarovanje ali nakup pozavarovanja. Glavna korist pozavarovanja je v tem, da zavarovalnici omogoča večjo diverzifikacijo tveganj, ki bi lahko povzročile težke finančne nevšečnosti in možnost insolventnosti. Pozavarovanje namreč varuje zavarovalnice pred nepredvidenimi velikimi posameznimi škodami, množičnimi ali velikimi katastrofalnimi posledicami ter večjimi ali manjšimi spremembami v vzrokih škod in njihovi pogostnosti zaradi gospodarskih, tehnoloških, političnih, družbenih, zakonodajnih, klimatskih ali kakšnih drugih vzrokov (Pfeiffer, 1970, str. 23). Prenos tveganj na pozavarovatelje zato zmanjšuje variabilnost odškodnin oz. fluktuacijo poslovnih rezultatov zavarovalnice, kar pomeni zmanjšanje tveganja insolventnosti ob določeni ravni kapitala. Z zniževanjem verjetnosti zavarovateljeve insolventnosti pa se povečuje tudi stabilnost celotnega zavarovalniškega sistema (Baur & Enz, 2003, str. 9).

5 PREMOŽENJSKO ZAVAROVANJE

Meril, po katerih bi lahko delili zavarovanja, je mnogo. Delimo jih na prostovoljna zavarovanja (zavarovanje stanovanjskih hiš in opreme, zavarovanje avtomobilskega kaska, zavarovanje splošne odgovornosti) in na obvezna zavarovanja, ki jih morajo pogodbene stranke skleniti po zakonu (zavarovanje avtomobilske odgovornosti). Pri prostovoljnih zavarovanjih gre za svobodno odločitev zavarovanca, da sklene zavarovanje (zavarovalno pogodbo z zavarovalnico); pri tem zavarovanec izbira tudi obseg rizika in način zavarovanja. Pri obveznih zavarovanjih pa je zakon tisti, ki za določene osebe obvezuje, da sklenejo zavarovalno pogodbo z zavarovalnico o zavarovanju določenih stvari oz. oseb. V okviru obveznega zavarovanja ločimo še obvezno pogodbeno zavarovanje in zakonsko zavarovanje (Fric, 2002, str. 1). Zavarovanje premoženja lahko delimo tudi na zavarovanje stvari, med katere štejemo nepremičnine in premičnine, in na zavarovanje premoženjskih interesov, npr. zavarovanje odgovornosti (Bijelić, 1998, str. 32).

5.1 Splošni pogoji za zavarovanje premoženja

Splošni pogoji za premoženjsko zavarovanje obsegajo vsa kogentna določila Obligacijskega zakonika ob upoštevanju Zakona o zavarovalništvu kakor tudi dispozitivna določila OZ in vsa tista določila, ki so specifična za to zavarovalno vrsto.

5.1.1 Sklenitev zavarovalne pogodbe

Zavarovalna pogodba je lahko sklenjena na podlagi pisne ali ustne ponudbe. Ustna ponudba ne zavezuje niti ponudnika niti zavarovatelja, pisna ponudba pa zavarovatelja za sklenitev zavarovalne pogodbe ponudnika zavezuje 8 dni od dne, ko je ponudba prispela k

zavarovatelju, če ni krajši rok. Če zavarovatelj v tem roku ne zavrne ponudbe velja, da je sprejel ponudbo in da je pogodba sklenjena in sicer z dnem prispetja ponudbe k zavarovatelju (Ojsteršek, 2005, str. 59).

Tehnologija procesov oz. delovnih postopkov je v zavarovalnici zelo natančno določena, saj je potrebno s ponudbo, kasneje pa s polico, ravnati kot z vrednostnim papirjem: je dokument stroge evidence, kar pomeni, da ga je potrebno ob prihodu na zavarovalnico ustrezno zavesti in poknjžiti prispelo ponudbo. Na sprejemu pošte se jo ustrezno oštevilči, zabeleži datum prispetja, nakar gre v oddelek kontrole. Tu jo je potrebno pregledati in v kolikor so ugotovljene kakršnekoli nepravilnosti je potrebno stranko pisno v roku 8 dni o tem obvestiti in zahtevati dodatna pojasnila ali dokazila. Če se to ne naredi v navedenem roku, se smatra ponudba za sprejeto (Ojsteršek, 2005, str. 60). V praksi se kontrola, popravki in kontakti s stranko najpogosteje izvajajo preko pooblaščenih zastopnikov, ki so ponudbo oz. zavarovalno pogodbo s stranko tudi pripravljati. Zaradi njihove verodostojnosti, hkrati pa tudi zaradi dejstva, da okoliščine in stranko najboljše poznajo, se sistem morebitnih dodatnih dopolnitev ali popravkov izvaja kar po tej poti (Ojsteršek, 2005, str. 60).

5.1.2 Smisel zavarovanja premoženja

Ljudje se poskušajo zaščititi pred nevarnostmi, ki jim pretijo, če bi prišlo do najslabšega možnega izida oziroma dogodka. Premoženjsko zavarovanje predstavlja ščit, ki daje nadomestilo za škodo, nastalo v gospodarstvu in pri posameznikih zaradi rušilnega delovanja naravnih sil in nesrečnih primerov. Zavarovanje omogoča obnovo uničenega ali poškodovanega premoženja in je poredna pot za zaščito pred stihijo⁵ pri zavarovanju odgovornosti pa želimo zaščititi zavarovalčev premoženjski interes (Fric, 2002, str. 1).

5.1.3 Ekonomska analiza zavarovanja

V 18. stoletju je prvo razlago o izogibanju tveganja predstavil švicarski duhovnik Daniel Bernoulli, ki je opazil, da ljudje, ki se odločajo v razmerah negotovosti, ne poskušajo maksimirati pričakovane denarne vrednosti, temveč maksimirajo pričakovano korist (*utility*). Z vključitvijo zadovoljstva lahko analiziramo odnos ljudi do tveganja. Če predpostavimo, da je zadovoljstvo poleg drugih dejavnikov odvisno tudi od denarnega dohodka. Velja Bernoullijeva trditev, da je razmerje med denarnih dohodkom in zadovoljstvom pozitivno, vendar se zadovoljstvo ob tem, da dohodek narašča, večja z vse nižjo stopnjo. Kar v nadaljevanju pomeni, da oseba ni naklonjena tveganju, če zanjo velja, da ji večje zadovoljstvo prinese določen gotov denarni dohodek kot pa negotov pričakovani denarni dohodek enake velikosti (Cooter & Ulen, 2005, str. 49-51). V večini primerov ljudje niso naklonjeni tveganju, razen hazarderjev, plezalcev ali voznikov hitrih avtomobilov, ki so nagnjeni tveganju oziroma

⁵ Stihija: nenačrtovano nekontrolirano dogajanje; neobvladljiv, uničevalen pojav v naravi.

radi tvegajo. Osebam, ki imajo tveganje rade, se z večanjem dohodka njegova mejna koristnost veča. Raje kot enako visok zanesljiv dohodek imajo negotov dohodek. Obstajajo pa ljudje, ki so do tveganja ravnodušni, kar v njihovem primeru pomeni, da pri odločanju med nekim gotovim dohodkom in med drugim negotovim dohodkom enake velikosti je oseba ravnodušna in ji dohodek ponuja stalno mejno zadovoljstvo. Psiholog Daniel Kahnemann, ki sta s pokojnim soavtorjem Amosom Tverskyjem preučevala s poskusi obnašanje ljudi do tveganja (Cooter & Ulen, 2005, str. 52). Vendar sta ugotovila, da ima večina ljudi zelo zapleten odnos do izgubljanja in pridobivanja, ki sta ga poimenovala »odpor do izgub«⁶ Ena izmed najpomembnejših posledic odpora do tveganja je povpraševanje po zavarovanju. Za zavarovanje so osebe pripravljene nekaj plačati, da se izognejo negotovim dogodkom oziroma posledicam določenega dogodka. Oseba, ki tveganju ni naklonjena oziroma ima do tveganja odpor, lahko izbirajo med načini, ki bi zanje negotove dohodke spremenila v gotove premija) dohodka, vendar v zameno zavarovalnica prevzame nase tveganje za določene negativne posledice. Pred določenimi dogodki se oseba lahko samozavaruje, kar pomeni, da se na določene dogodke sama pripravi (npr. nakup alarma za vhodna vrata). Nato sledi ponudba zavarovanja oziroma zavarovalnih družb, za katere predpostavimo, da maksimirajo dobiček. Zavarovalnih pogodb ne ponujajo, ker imajo radi tveganje, ampak zaradi zakona velikih števil⁷. Če zavarovalnica zavaruje veliko število ljudi, lahko precej natančno izračuna obseg odškodnin. Enkrat, ko zavarovanec sklene zavarovalno pogodbo z zavarovalnico, svoje obnašanje spremeni tako, da se poveča verjetnost dogodka za katerega se je zavaroval, to je imenuje moralno tveganje. Dejstvo, da ima oseba zavarovanje, spodbuja obnašanje, ki povečuje verjetnost, da bo škoda, proti kateri je oseba zavarovana, nastala. Zaradi tega zavarovalnice, da bi se zavarovale oziroma zmanjšale tveganje določijo višino premije malo višje od pričakovane denarne izgube pri morebitnem nastanku škodnega dogodka. Če zavarovalnice tega nebi storile, bi to ogrožalo njihovo dobičkonosnost na dolgi rok. Ker se vse zavarovalnice zavedajo zgoraj omenjenega problema, so razvile načine za njegovo zmanjšanje. Najpogostejša primera sta sozavarovanje (*coinsurance*) in odbitne franšize. Pri sozavarovanju mora zavarovanec sam nositi določen del škode, ki izvira iz škodnega dogodka. Pri odbitni franšizi mora zavarovanec nositi določeno začetno vsoto škode, zavarovalnica pa vso škodo nad določenim zneskom (Cooter & Ulen, 2005, str. 52-53). Za zavarovalnico je zelo drago razlikovati med tistimi zavarovanci, ki zanje pomenijo visoko tveganje, in tistimi zavarovanci, ki zanje pomenijo nizko tveganje. Čeprav zavarovalnicam zakon velikih števil omogoča izračun verjetnost škodnih dogodkov, vendar lahko izračunajo samo povprečne verjetnosti. Zato zavarovalnice poleg svojih življenjskih zavarovalnih pogodb dodajo še zdravniški vprašalnik, ki jim da veliko več informacij o samem zdravstvenem stanju zavarovanca, če ima oseba določeno bolezen, ki jo uvrsti med visoko

⁶ Podrobneje glej Kahneman, D., & Tversky, A. (Eds.). (2000). [Choices, values and frames](#). New York: Cambridge University Press and the Russell Sage Foundation.
http://www.bm.ust.hk/~mark551/readings/T4cR4_kahneman1984.pdf

⁷ Ta zakon pravi, da postanejo dogodki, ki so za posameznika nepredvidljivi, postanejo predvidljivi pri veliki skupini posameznikov. Za več izsledkov o zakonu velikih števil glej Ross Sheldon, *An elementary introduction to mathematical finance : options and other topics*, Cambridge University Press, 2nd edition, 2003.

tvegane osebe, ji zavarovalnica temu primerno tudi zavarovalno premijo zviša . Pozavarovanje in odbitne franšize so precej manj privlačni za tiste, ki za zavarovalnico pomenijo visoko tveganje, kot pa za tiste, ki za zavarovalnico pomenijo nizko tveganje. Zavarovalnica med osebami razlikuje tudi tako, da zavarovanje izključi v tistih primerih, pri katerih vzrok nastanka škodnega dogodka izhaja že iz časa pred sklenitvijo zavarovalne pogodbe (Cooter & Ulen, 2005, str. 53-54).

5.1.4 Namen premoženjskega zavarovanja

Premoženjsko zavarovanje je namenjeno povrnitvi škode (*indemnity*), ki bi nastala v zavarovančevem premoženju, če bi nastal zavarovalni primer. Splošno načelo je, da zavarovalnina ne more biti večja od nastale škode, možno pa se je dogovoriti za podzavarovanje, kar pomeni, da je zavarovalnina omejena na nižji znesek (949. člen). Noben torej ne more z zavarovanjem dobiti več, kot je izgubil (prepoved obogatitve), kar je ponovni dokaz za trditev, da zavarovanje ni podobno ali celo enako igri na srečo. Delna izjema od tega pravila, ki jo tudi zakon posredno dopušča v 7. odstavku navedenega člena, je tako imenovano zavarovanje na novo vrednost. Premoženjska zavarovanja so torej škodna zavarovanja (*damage insurance*), kjer imamo opravka s fizičnimi nevarnostnimi objekti, v nasprotju z vsotnimi zavarovanju, kjer je nevarnosti objekt zavarovanec oziroma udeleženec v zavarovalnem razmerju (Boncelj, 1983, str. 16; Flis, 1995, str. 25).

V okviru namena premoženjskih zavarovanj je treba omeniti nekaj posebnosti:

- pri oceni zavarovane škode iz naslova premoženjskega zavarovanja se izgubljeni dobiček upošteva le, če je bilo to dogovorjeno;
- če nastane v isti zavarovalni dobi zaporedoma več zavarovalnih primerov, se za vsakega določi in izplača popolna zavarovalnina glede na zavarovalno vsoto, brez zmanjšanja za že plačani znesek; zakon žal ne omogoča drugačnega pogodbenega dogovora;
- v primeru, da je vrednost zavarovanega predmeta sporazumno ugotovljena z zavarovalno pogodbo, se zavarovalnina določi po tej vrednosti; to pravilo ne velja, če zavarovalnica dokaže, da je ta vrednost bistveno večja od dejanske vrednosti, pri čemer za to razliko ni utemeljenega razloga; takšen razlog bi na primer obstajal pri zavarovanju subjektivne vrednosti stvari namesto objektivne ali zavarovanju stare stvari za vrednost nove;
- če škoda nastane zaradi vzroka, ki ne predstavlja zavarovane nevarnosti, tako da zaradi te škode ni več zavarovanega predmeta in zato ni več mogoče vzdrževati zavarovanja, ali predmeta ali odgovornosti v zvezi z njim, se pogodba o zavarovanju avtomatično razveže, zavarovalnica pa mora povrniti ustrezni del premije; če doleti nemožnost zavarovanja le del stvari, ostane zavarovanje v veljavi za preostali del, če ga je mogoče prilagoditi le temu delu (uničenje stvari zaradi dogodka, ki ni bil predviden v polici - 952. člen);

- posebna določba velja za zavarovanje posevkov in plodov ter drugih zemeljskih proizvodov, kjer se škoda ugotavlja glede na vrednost, ki bi jo imeli pri spravljanju; stranki se lahko dogovorita tudi drugače (Pavliha & Simoniti, 2007, str. 171).

5.1.5 Premijska sestava premoženjskih zavarovanj

Med vsemi zavarovalnimi skupinami na trgu so premoženjska zavarovanja po sestavi prav gotovo najbolj raznolika. Formalno jih sestavljata dve veliki zavarovalni vrsti: zavarovanja požara in elementarnih nesreč ter vsa druga premoženjska ali škodna zavarovanja. Pot do našega premičnega ali nepremičnega premoženja je običajno dolga, zato je pomembno, kako ga zavarujemo pred tveganji iz okolja. Pri izbiri zavarovalnih vsot, odbitnih franšiz in premij je dobro poiskati optimalno obliko zavarovanja tveganj, zadovoljivo višino zavarovalnine oziroma odškodnini primerno ceno zavarovanja na trgu (Statistični zavarovalniški bilten, 2003, str. 55).

6 VLOMSKO ZAVAROVANJE

6.1 Vloga varovanja premoženja in preventivnega delovanja

Zavarovanje ima več vlog. Omejila se bom na dve vlogi, na varovanje premoženja in preventivno delovanje. Z neposrednim varovanjem premoženja razumemo vse ukrepe, s katerimi posameznik ali gospodarski subjekt poskuša preprečiti dogodke (namestitve alarmnih naprav, najem varnostne službe). Drugi pomemben ukrep je sklenitev zavarovalne pogodbe, saj si s tem omogoči povrnitev ekonomske škode v celoti ali delno. Sklenitev pogodbe lahko vpliva na posredno, preko tehničnih popustov (popust za alarmne naprave), preko katerih zavarovalnice spodbujajo zavarovalce k preprečevanju in zmanjševanju škode. Omembe vreden je še sistem sankcij, ki ga zavarovalnice uvajajo pri tistih premoženjskih zavarovalnih vrstah, pri katerih se kaže večji vpliv človekovega ravnanja na nastanek škode (zavarovanje avtomobilske odgovornosti, zavarovanje avtomobilskega kaska, zavarovanje splošne odgovornosti). Gre za zvišanje ali znižanje premije glede na višino izplačanih škod posameznemu zavarovalcu v preteklih zavarovalnih letih v obliki bonusa (zavarovalcu, ki v zavarovalnem obdobju ni uveljavil škod se osnovna premija zniža) in malusa (višja premija) (Fric, 2002, str. 2). Pomembno je tudi, da je zavarovalec razumen in poskuša ob nastopu škodnega dogodka škodo čim bolj zmanjšati (npr. gašenje požara).

6.2 Splošni pogoji vlomskega zavarovanja

a) Zavarovane nevarnosti

Premičnine v stanovanjskih zgradbah in opremo, zaloge, denar ter druge vredne stvari lahko zavarujemo proti nevarnostim vloma in ropu. Vlomsko zavarovanje pri skoraj vseh zavarovalnicah krije škodo, do katere je prišlo, ker so bile zavarovane stvari odnesene, uničene ali poškodovane pri vlomu, ropu oziroma poskusu teh dejanj. Zavarovanje krije tudi škodo, ki pri vlomu ali ropu nastane na zgradbi ali njenih delih (Splošni pogoji za vlomsko zavarovanje Zavarovalnice Triglav, 1999).

b) Vlomska tatvina

Zavarovanje krije škodo, do katere je prišlo zaradi odtujitve, uničenja ali poškodovanja zavarovane stvari pri vlomni tatvini ali ropu oziroma poskusu vlomne tatvine ali ropu. V pogojih so dane opredelitve vlomne tatvine. Vlomska tatvina je, če storilec vlomi v zaklenjene prostore oziroma odpre zaklenjene prostore s ponarejenim ključem ali drugim sredstvom, ki ni namenjeno za redno odklepanje, ali če pride v prostor in se v njem skriva in opravi tatvino v času, ko so prostori zaklenjeni. Za vlomno tatvino šteje tudi, če storilec vdre v prostor, ki ni v pritličju ali kleti, skozi odprto okno, katerega rob mora biti več kot 1,60 m od tal oziroma če vdre v zaklenjen prostor skozi odprtino, ki ni namenjena vhodu, in mora pri tem premagati ovire, ki onemogočajo vstop brez napora (Splošni pogoji za vlomsko zavarovanje Zavarovalnice Triglav, 1999).

c) Rop

O ropu govorimo, kadar so zavarovane stvari odvzete z porabo sile ali ogrožanjem življenja in zdravja zavarovanca, njegovih delavcev ali svojcev. Če je v zavarovalni pogodbi posebej določeno, je mogoče kriti tudi rop med prenosom in prevozom denarja, vrednostnih papirjev, menic in drugih predmetov večje vrednosti (Splošni pogoji za vlomsko zavarovanje Zavarovalnice Triglav, 1999).

d) Predmet zavarovanja

Z vlomskim zavarovanjem lahko pri zavarovalnicah zavarujemo vse stvari, ki niso izključene iz splošnih pogojev za vlomsko zavarovanje. Glede na določila splošnih pogojev za vlomsko zavarovanje so predmet zavarovanja vse stvari razen stvari, razstavljenih na sejmihi, in kopenskih motornih vozil, prikolic, samovoznih strojev, vodnih plovil in letal vseh vrst. Te stvari so lahko predmet zavarovanja v času, ko so kot uskladiščene v trgovinskih ali carinskih skladiščih, oziroma so v delavnicah v popravilu in podobno. Po posebnem dogovoru so predmet zavarovanja lahko tudi manjša plovila za razvedrilo (surf, kajaki, kanuji). Zavarovane so samo stvari, ki so navedene v polici. Če stvari v polici niso navedene

posamezno, temveč kot zbir, so zavarovane vse stvari, ki so na kraju zavarovanja in pripadajo zavarovanemu zbiru, tako tiste, ki so bile v zbiru ob času sklenitve pogodbe, kakor tudi one, ki so bile dodane kasneje. Zavarovane so samo tiste stvari, ki pripadajo zavarovancu in osebam, ki živijo z njimi v družinski skupnosti. Stvari delavcev in stvari drugih oseb prevzete v popravilo, predelavo, prodajo, najem, hrambo in ročno zastavo ali na posodo so zavarovane samo tedaj, če je to dogovorjeno (Splošni pogoji za vlomsko zavarovanje Zavarovalnice Triglav, 1999).

e) Zavarovalna vrednost

Zavarovalna vrednost je dejanska vrednost zavarovanega premoženja ob sklenitvi zavarovanja in je osnova za določanje zavarovalne vsote ter kasneje tudi zavarovalnine. Način določanja zavarovalne vrednosti je naveden v splošnih pogojih za vlomsko zavarovanje, in sicer za posamezne skupine premoženja. Zavarovalna vrednost npr. strojev, opreme in inštalacij, sredstev zvez, inventarja in stanovanjskih predmetov je nabavna vrednost novih stvari, zmanjšana za znesek vrednosti, izgubljene zaradi obrabe, starosti in ekonomske ter tehnične zastarelosti (amortizacija) (Splošni pogoji za vlomsko zavarovanje Zavarovalnice Triglav, 1999).

f) Zavarovalni kraj

Kraj zavarovanja predstavlja kraj, kjer so zavarovane stvari v zaklenjenih prostorih, razen za stvari, ki se prenašajo ali prevažajo. V primeru ropa zavarovalni kraj razširi tudi izven prostorov in kraja, ki so navedeni v polici, vendar samo na območju Slovenije (Splošni pogoji za vlomsko zavarovanje Zavarovalnice Triglav, 1999)..

g) Stroški po zavarovalnem primeru

Zavarovanje ne krije stroškov za odstranitev ali zmanjšanje nevarnosti in tudi ne stroškov za posredovanje gasilskih in drugih organizacij, ki morajo po namenu svojega poslovanja ob zavarovalnem primeru brezplačno pomagati (Splošni pogoji za vlomsko zavarovanje Zavarovalnice Triglav, 1999).

h) Zavarovalna vsota

Zavarovalnica jamči le do višine dogovorjene vsote, razen če je drugače dogovorjeno. Zavarovalnica ali sklenite zavarovanja lahko zahtevata, da se za naslednja leta znižata zavarovalna vsota⁸ in premija, če zavarovalna vsota precej presega zavarovalno vrednost (Splošni pogoji za vlomsko zavarovanje Zavarovalnice Triglav, 1999).

⁸ Zavarovalna vsota je najvišji znesek, za katerega jamči zavarovalnica in praviloma tudi osnova za obračun premije. Določi jo zavarovalec oziroma jo zavarovalec in zavarovalnica določita sporazumno.

i) Dajatve zavarovalnic

Če je zavarovanje sklenjeno na zavarovalno vsoto, govorimo o klasičnem vsotnem zavarovanju. Ne glede na velikost zavarovalne vsote, zavarovalnica ob zaključku likvidacije zavarovalnega primera plača obračunano škodo največ do višine zavarovalne vrednosti. Kadar zavarovanje sklenemo na zavarovalno vsoto prvega tveganja, se načelo sorazmerja ne uporablja, nadomestilo zavarovatelja pa se določi vedno v dejanski vrednosti, vendar največ do zavarovalne vsote prvega tveganja (Bijelić, 1998, str. 149).

j) Nevarnostne okoliščine

Pri sklenitvi zavarovalne pogodbe mora sklenitelj zavarovanja prijaviti zavarovalnici vse okoliščine, ki so pomembne za ocenitev nevarnosti. Sklenitelj zavarovanja je tudi dolžan omogočiti zavarovalnici pregled tveganja kakor tudi določitev največje verjetne škode (Splošni pogoji za vlomsko zavarovanje Zavarovalnice Triglav, 1999).

k) Sklenitev zavarovalne pogodbe

Zavarovalna pogodba je sklenjena na podlagi pisne in ustne ponudbe (Splošni pogoji za vlomsko zavarovanje Zavarovalnice Triglav, 1999).

6.3 Učinkovito zavarovanje oziroma varovanje za primer vloma

Nekoč so probleme varovanja reševali z zaposlovanjem varnostnikov ali so s tem obremenjevali zaposlene. Danes to ni več potrebno, saj to bolj kakovostno in ceneje opravljajo profesionalne elektronske naprave v povezavi z dežurnim centrom in intervencijskimi skupinami. Dejstvo je, da mehanska varnostna tehnika lahko preprečuje in zadržuje dostop do varovanih območij, vendar ni nepremagljiva. Zato jo ponavadi uporabljamo v kombinaciji z alarmnimi napravami, ki jih lahko uporabljamo za javljanje vloma, rop, požara, izlitja in drugih nevarnosti. Vse zavarovalnice pri sklepanju zavarovanj upoštevajo te možnosti in dajejo v primeru dobre opremljenosti določene popuste (Ivanovič, 2000, str. 5).

Načrtovanje elektronske zaščite pred vlomom praviloma poteka po načelu »zaznavanje prodiranja vlomilca od zunaj navznoter«, ki ga predvidimo na nekaj značilnih področjih, imenovanih tudi varnostne cone ali krogi varovanja.

1. Prva cona varovanja oziroma krog varovanja največkrat predstavlja ograja oziroma ograjenost varovanega objekta. Ograja mora biti dovolj trdna, da predstavlja težko prehodno oviro, in dovolj odprta, da omogoča preglednost. Čeprav že s svojo obliko

preprečuje dostop morebitnim vlomilcem, pa lahko ograjo še dodatno zaščitimo z različnimi elektronskimi alarmnimi napravami. Največji problem sistemov za zunanjo zaščito so visoka cena izvedbe, pogosto vzdrževanje in občutljivost na moteče vplive iz okolice. Praviloma jih uporabljamo le v objektih s stalno prisotnostjo varnostnega osebja, ki sproti preverjajo vzroke aktiviranja. Urejena zunanost lahko morebitnega vlomilca odvrne, saj to ponavadi pomeni da hiša ni zapuščena. Zelo pomembna je tudi zunanja osvetlitev, saj luči odvrčajo nepridiprave od stavbe in izboljšajo varnost vsakega doma.

2. Drugo cono predstavljajo okna in vrata oziroma vsi možni vhodi v hišo ali stanovanje. Poglavitni elementi drugega kroga varovanja so zaščitna vrata, ključavnice, govorne naprave, zaščita oken ter javljalniki na vrata in okna. Vlomilci v stavbo najraje vstopijo tako kot stanovalci, skozi vhodna vrata. Trdna vrata in kakovostne ključavnice so pomembne za boljšo varnost naših domov. Drugi najpogostejši vstop v objekt je skozi okno. Obstoji več vrst stekla, od žičnega, plastičnega pa vse do večslojnega, boljše lastnosti ima, dražje je. Na okno lahko namestimo tudi varnostno folijo. Steklo se sicer ob udarcu razbije, vendar ne razpade, kar za nekaj časa zaustavi vsiljivca. Za večjo mehansko zaščito oken pa lahko uporabimo zaščitno mrežo ali rešetke.
3. Tretji krog varovanja pomeni zaščito notranjih prostorov. Za čas, ko stanovalcev ni v stanovanju ali hiši, je predvsem v tujini razširjena uporaba časovnih stikal. Časovna stikala namreč poskrbijo, da se luči v stanovanju naključno vklopijo v določenem časovnem obdobju. Če kdo opazuje hišo, bo opazil različen časoven vzorec, kar mu bo dalo misliti, da stanovanje ni prazno. Prva in druga cona vključujeta mehanske ovire, ki fizično preprečujejo vstop v objekt. Alarmna naprava pa zgolj zazna vlomilčevo prisotnost ter ga skuša z alarmnim signalom odgnati in priklicati pomoč. Elektronski alarmni sistemi so preverjeno učinkoviti. Po statističnih podatkih je v stanovanjskih objektih, opremljenih z alarmnimi sistemi, trikrat manj vlomov kot sicer. Alarmni sistemi je eden izmed najpomembnejših elementov sistema varovanja vsakega stanovanjskega objekta, zato je treba skrbno preučiti potrebe in finančne zmožnosti ter izbrati učinkovito in cenovno sprejemljivo rešitev.
4. Zadnja cona varovanja je namenjena predmetom posebnega pomena. Sem sodijo dragoceni predmeti, ki jih dodatno varujemo v blagajnah, sefih, trezorjih itd. Skupna lastnost vseh hranišč kot so blagajne, sefi in podobno je v tem, da vlomilca čim dlje zadržijo pri premagovanju ovir in dostopu do vsebine. Njihove najpomembnejše lastnosti so mehanska trdnost, ki jo določata konstrukcija in način pričvrstitve ali vgradnje ter dodatna elektronska zaščita (Ivanovič, 2000, str. 6-9; Habbe, 2003, str. 40-60).

SKLEP

Zavarovanje je vrsta storitvene dejavnosti, ki je vse bolj pomemben del našega življenja, saj se vse več ljudi zaveda nevarnosti, ki nam pretijo v življenju; zato se odločamo zavarovati sebe in svoje premoženje.

V svoji zaključni strokovni nalogi sem predstavila pomen zavarovalne pogodbe, ter njene sestavne dele in obveznosti ki, jih imata zavarovalnica in zavarovanec. Ugotovila sem, da je za dobro zavarovanje premoženja potrebno obojestransko izpolnjevanje in upoštevanje obveznosti, ki izhajajo iz zavarovalne pogodbe.

Ob izpolnjevanju obveznosti in dolžnosti obeh pogodbenih strank, zavarovalnica od zavarovancev prejema denarna sredstva, kjer se te premije združujejo v visoke zneske in iz katerih se oblikujejo naložbe, ki se hranijo do trenutka, ko nastopi obveznost zavarovalnice, to je izplačilo odškodnine.

Zavarovalništvo je tvegan posel. Poleg drugih oblik tveganj, ki so prisotne pri vsakem podjetju, morajo zavarovalnice obvladovati še zavarovalna tveganja oz. tveganja, ki jih nanje prenašajo njihove stranke – zavarovanci. Obvladovanje zavarovalnih tveganj je osrednja dejavnost vsake zavarovalnice, ki v povezavi z naložbenimi in operativnimi tveganji vpliva na solventnost zavarovalnic. Obstajajo načini za zmanjševanje tveganja solventnosti zavarovalnice.

Živimo v času hitrega tehnološkega in tehničnega napredka, število nevarnosti, ki so oziroma so lahko potencialni predmet zavarovanja, narašča iz dneva v dan. Vlomsko zavarovanje sodi v skupino premoženjskih zavarovanj, ki je po svoji sestavi najbolj raznolika. Delež vlomskega zavarovanja znotraj ožjega premoženjskega zavarovanja in število zavarovanj se iz leta v leto povečuje, medtem ko na račun hitrega večanja življenjskega zavarovanja ta delež znotraj vseh zavarovanj stagnira. Razloga za to lahko iščemo v vsakoletnem naraščanju kaznivih dejanj. Za nevarnost vloma se je mogoče zavarovati znotraj različnih vrst zavarovanj.

LITERATURA IN VIRI

1. Baur P. & Enz R. (2003). *Reinsurance – A Systemic Risk?*. Sigma No. 5/2003. Zürich: Swiss Reinsurance Company.
2. Bijelić M. (1998). *Zavarovanje in pozavarovanje*. Ljubljana: Slovenica, zavarovalniška hiša d.d..
3. Boncelj J. (1983). *Zavarovalna ekonomika*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta Borisa Kidriča.
4. Budimir M. (2008). *Priročnik za življenjsko zavarovanje s pravnimi osnovami*. Ljubljana: Uradni list RS.
5. Bugarija D. J. (2005). *Obvladovanje tveganja v zavarovalnih finančnih institucijah*. Ljubljana: Pegaz International.
6. Cooter R. & Ulen T. (2005). Ekonomska analiza prava. *Finance*, str. 49-53.
7. Gorišek J. (2000). Današnji trendi vzrokov in posledic nesolventnosti zavarovalnic ter način njihovega obvladovanja v zakonodaji EU. 7. dnevi slovenskega zavarovalništva. Ljubljana: Slovenski zavarovalno združenje, Portorož, 1. in 2. junij 2000, str. 11-12.
8. Grm J. (2004). *Analiza vlomskega zavarovanja* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
9. Habbe J. (2003). *Varen dom*. Ljubljana: Lisac&Lisac d.o.o..
10. Ivanjko Š. (1999). *Uvod v zavarovalno pravo*. Maribor: Pravna fakulteta.
11. Ivanovič Ž. (2000). Alarmne naprave. *Obzornik*, (april), str. 5-9.
12. Obligacijski zakonik (OZ) (Uradni list RS, št. 83/01, 109/06).
13. Ojsteršek V. (2005). *Zavarovalništvo*. Celje: Visoka komercialna šola.
14. Pavliha M. & Simoniti S. (2007). *Zavarovalno pravo*. Ljubljana: GV založba.
15. Pfeiffer C. (1970). *Pozavarovanje*. Ljubljana: Zavarovalnica Sava.
16. Pucelj R. (1990). *Zavarovanje v poslovni praksi*. Ljubljana: Samozaložba.
17. Rennie A. R. (1961). *The Measurement of Risk*. London: Journal of Insurance.
18. Simpson P. & Wells G. (2000). *Insurance Mergers & Acquisition*. The Staple Inn Actuarial Society, 15 February, str. 22.
19. Statistični zavarovalniški bilten 2003. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje.
20. Splošni pogoji za vlomsko zavarovanje zavarovalnice Triglav. (1999).
21. Torkar D. (2008). *Obvladovanje solventnosti in vpliv pozavarovanja na solventnost zavarovalnic* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
22. Zakon o zavarovalništvu (ZZavar) (Uradni list RS, št. 13/00).
23. Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot) (Uradni list RS, št. 20/98).
24. Zakon o finančnem poslovanju podjetij (Uradni list RS, št. 54/1999).